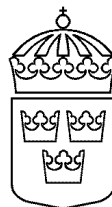

Justitieutskottets yttrande

1995/96:JuU2y

Förvaltningsmyndigheternas ledning

1995/96
JuU2y

Till konstitutionsutskottet

Inledning

Konstitutionsutskottet har i ett beslut den 10 oktober 1995 berett bl.a. justitieutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1994/95:150, bil. 7, avsnitt 3 om förvaltningsmyndigheternas ledning.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Utskottet

Justitieutskottets beredningsområde omfattar, såvitt här är av intresse, flertalet myndigheter inom rättsväsendet, däribland Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Utskottet begränsar sitt yttrande till att avse BRÅ:s framtida ledning.

Propositionen m.m.

I juni 1994 godkände riksdagen ett regeringsförslag om nya riktlinjer för förvaltningsmyndigheternas ledning (prop. 1993/94:185, KU42). Samtidigt aviserade regeringen sin avsikt att senare låta riksdagen ta del av hur regeringen avsåg att ändra ledningsformerna för olika myndigheter.

I 1995 års budgetproposition (bil. 8, s. 11) meddelade regeringen vilka ledningsformer som den bedömde skulle bli aktuella att tillämpa. Det rörde sig om två olika modeller vid sidan av den nuvarande, nämligen dels enrådighetsverk med eller utan råd med insynsuppgift, dels styrelse med fullt ansvar för verksamheten.

Beträffande tillämpningen av de olika modellerna anför regeringen i den nu aktuella propositionen sammanfattningsvis att den inte helt delar de slutsatser beträffande val av ledningsform som gjordes i 1994 års ärende. I stället för att, som där var utgångspunkten, välja enrådighetsverk i första hand bör en mer flexibel tillämpning eftersträvas. Sammanfattningsvis bör principen enligt regeringens mening vara att regeringen vid val av ledningsform utgår från myndighetens verksamhet och mål sådana de är fast-

lagda av riksdagen och regeringen och därefter väljer en ledningsform med den grad av styrning som bäst bedöms gagna verksamheten och de uppställda målen.

Mot den här angivna bakgrunden föreslår regeringen i propositionen riksdagen att godkänna regeringens riktlinjer för förvaltningsmyndighetersnas ledning.

Om de olika ledningsformerna anføres följande.

Ledningsformen *enrådighetsverk* – där myndighetschefen har det fulla ansvaret för verksamheten – bör övervägas bl.a. där det finns behov av en mer direkt och tydlig styrning av myndigheten och där politiska beslut måste genomföras utan fördröjning. Modellen med enrådighetsverk kan kompletteras med ett *insynsråd* med demokratisk insyn som främsta uppgift i de fall ett sådant råd bedömts vara av allmänt intresse.

Ledningsformen *styrelse med fullt ansvar* för verksamheten bör främst övervägas för myndigheter som arbetar under affärsverksliknande förhållanden eller som har en verksamhet som innebär stort finansiellt och självständigt ansvar.

Slutligen kan enligt propositionen även *nuvarande styrelsemodell* med ett delat ansvar mellan styrelsen och myndighetschefen övervägas för myndigheter där en viss bredd och mångfald är önskvärd i verksamheten och det därför inte finns skäl för regeringen att närmare styra den. Modellen kan även väljas för myndigheter där insyn, råd och stöd har stor betydelse.

Verksamhetens art och regeringens behov av att styra myndigheten på ett visst sätt har varit den grundläggande utgångspunkten i regeringens val av styrelseform för en viss myndighet. I propositionen lämnas en redovisning av vilka myndigheter som regeringen avser att ge ny ledningsform under år 1995 genom ändringar i myndigheternas instruktioner.

Bl.a. anmäler regeringen att den har för avsikt att tillämpa ledningsformen enrådighetsverk med insynsråd beträffande BRÅ.

Överväganden

I propositionen lämnas ingen särskild information om bakgrunden till regeringens val av ledningsform för BRÅ. Utskottet har således att utgå från att valet av ledningsform innebär en tillämpning av de allmänna principer som anges i propositionen och som kortfattat redovisats i det föregående. Utskottet, som i sammanhanget vill understryka att utskottet inte har

1995/96:JuU2y

några invändningar mot regeringens förslag till riktlinjer i stort, ifrågasätter dock om regeringen för BRÅ valt den bästa ledningsformen. Visserligen har BRÅ:s uppgifter under senare år förändrats; BRÅ håller på att utvecklas till ett kvalificerat expertorgan i kriminalpolitiska frågor under regeringen (se prop. 1992/93:170, JuU30), och verksamheten har förskjutits från mer grundläggande, långsiktig forskning till mer tillämpad forskning, utvärdering, statistiska översikter och analyser samt kunskapssammanställningar. Tyngdpunkten ligger emellertid på sakområdena brottsprevention och samhällets reaktioner mot brott.

Det brottsförebyggande arbetet måste bedrivas långsiktigt och på stor bredd. Det förutsätter kunskaper om skilda delar av samhällslivet och om hur brottsligheten påverkar livssituationen för gemene man. Arbetet måste också ha medborgarnas stöd, och det förutsätter i många fall deras direkta medverkan. Det är således av stor betydelse att det finns ett reellt medborgerligt inflytande över det brottsförebyggande arbetet, och det skulle enligt utskottets mening vara olyckligt att avstå från den demokratiska förankring som lekmännen i BRÅ:s styrelse bidrar till; utskottet anser att den insyn som möjliggörs genom ett insynsråd inte är tillräcklig. Utskottet vill alltså som sin mening uttala att BRÅ:s ledningsform inte bör förändras. BRÅ bör således även i framtiden ledas av en styrelse och en myndighetschef med delat ansvar.

Stockholm den 26 oktober 1995

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Sigrid Bolkéus (s), Göthe Knutson (m), Märta Johansson (s), Ingbritt Irhammar (c), Margareta Sandgren (s), Anders G Högmark (m), Siw Persson (fp), Ann-Marie Fagerström (s), Alice Åström (v), Pär Nuder (s), Maud Ekendahl (m), Kia Andreasson (mp), Helena Frisk (s), Christin Nilsson (s), Nalin Baksi (s) och Michael Stjernström (kds).

Avvikande mening

Gun Hellsvik (m), Göthe Knutson (m), Anders G Högmark (m), Siw Persson (fp), Maud Ekendahl (m) och Michael Stjernström (kds) anser att utskottets yttrande under rubriken *Överväganden* bort ha följande lydelse.

Utskottet konstaterar till att börja med att det föreliggande förslaget om riktlinjer för förvaltningsmyndigheternas ledning innebär att man avlägsnar sig från tanken om tydlig styrning av myndigheternas verksamhet. Utskottet vill också framhålla att även 1994 års riktlinjer ger utrymme för hänsynstagande till olika myndigheters speciella förutsättningar när det gäller valet av ledningsform och att behovet av demokratisk insyn och kontroll kan tillgodoses genom insynsråd. Utskottet finner således inte anledning att frånga 1994 års riktlinjebeslut.

När det sedan gäller frågan om BRÅ:s ledning konstaterar utskottet att det i propositionen inte lämnas någon särskild information om bakgrunden till regeringens val av ledningsform. Utskottet har således att utgå från att valet av ledningsform innebär en tillämpning av de allmänna principer som anges i propositionen och som kortfattat redovisats i det föregående. När det gäller skälen för enrådighetsverk överensstämmer dessa i stort med 1994 års riktlinjer.

Utskottet vill här konstatera att BRÅ:s verksamhet under senare år fått en ny inriktning; BRÅ håller på att utvecklas till ett kvalificerat expertorgan i kriminalpolitiska frågor under regeringen (se prop. 1992/93:170, JuU30), och verksamheten har förskjutits från mer grundläggande, långsiktig forskning till mer tillämpad forskning, utvärdering, statistiska översikter och analyser samt kunskapssammanställningar. Tyngdpunkten ligger på sakområdena brottsprevention och samhällets reaktioner mot brott.

Det framstår för utskottet som närmast självklart att BRÅ:s nya ställning och uppgifter också för med sig ett behov av mer direkt styrning av dess verksamhet. Med dessa utgångspunkter har utskottet inga invändningar mot att BRÅ i fortsättningen styrs som ett enrådighetsverk.

Enligt utskottets mening bör behovet av demokratisk insyn och förankring av det brottsförebyggande arbetet tillgodoses genom att det, i enlighet med regeringsförslaget, inrättas ett insynsråd.

1995/96:JuU2y

Gotab, Stockholm 1995